

Flere på erhvervsuddannelserne med HPX og HFX

Der er brug for strukturelle ændringer af ungdomsuddannelsessystemet, hvis unge med praktiske interesser skal tilbydes en lige så attraktiv uddannelsesvej som unge med mere teoretiske interesser. I dag opleves gymnasierne som det nemme, brede ungdomsuddannelsesvalg, der holder flest fremtidsmuligheder åbne, hvilket har ført til, at for mange unge vælger en gymnasial uddannelse. Det har konsekvenser både for de unge, der ikke lander på den rette hylde og dermed risikerer nederlag i uddannelsessystemet, og for vores samfund, som kommer til at mangle faglært arbejdskraft.

Derfor har vi i Aarhus Kommune arbejdet videre med Reformkommissionens anbefaling om HPX. Vi har bl.a. nedsat et advisory board med Reformkommissionens formand, Nina Smith, og andre centrale kræfter fra uddannelsesmiljøet, erhvervslivet og organisationerne. Det er udtryk for, at aktørerne i Aarhus er rykket tæt sammen for at finde frem til en hensigtsmæssig HPX-model. I samarbejde med Nina Smith har Aarhus Kommune desuden nedsat en arbejdsgruppe bestående af direktørerne fra de fire erhvervsskoler og rektorerne fra HF-udbyderne i Aarhus. Gruppen har bl.a. været samlet til en workshop, hvor de har givet deres inputs til et nyt ungdomsuddannelsesbillede og bidraget med en vigtig og konstruktiv dialog. De enkelte institutioner kan dog ikke tages til indtægt for nedenstående forslag.

Alle disse inputs har ført os frem til vores forslag til, at Danmark får mere attraktive ungdomsuddannelses tilbud til unge med praktiske interesser. Ved etablering af en ny ungdomsuddannelse, HPX, og tilpasning af HF (efterfølgende kaldet HFX) med fagpakker målrettet erhvervsuddannelserne er det vores overbevisning, at vi kan skabe et attraktivt alternativ til de gymnasiale uddannelser, som vil føre til større søgning til erhvervsuddannelser, og at flere unge træffer et kvalificeret uddannelsesvalg.

Når anbefalingerne er afleveret, kan Børne- og Undervisningsministeriet arbejde videre med begge uddannelser eller blot én af dem, ligesom de muligvis også vil kunne kombineres. Vores anbefalinger om to nye uddannelses tilbud skal ses i lyset af ambitionen om at gøre erhvervsuddannelserne attraktive for en meget bred målgruppe med forskellige faglige niveauer, der ellers kan være vanskelig at rumme i én uddannelse. Desuden gør den foreslåede model det muligt at tilbyde praksisfaglige ungdomsuddannelser flere steder i landet – f.eks. i byer, hvor der ikke er en erhvervsskole.

Den foreslåede HPX er i udgangspunktet ikke udgiftsneutral i forhold til det nuværende uddannelsesbillede. Finansieringsmodellen skal derfor afklares nærmere, eventuelt i form af en justering af længden på HPX-uddannelsen.

Som supplement til anbefalingerne gentager vi vores tidligere tilbud om, at Aarhus stiller sig til rådighed for at afprøve en model for HPX og HFX. I forvejen har vi et tæt samarbejde med bl.a. erhvervsskolerne og HF-

17. april 2024

Side 1 af 9

Borgmesterens Afdeling

Sekretariat, Erhverv og
Kommunikation
Aarhus Kommune

Erhverv og Bæredygtig Udvikling

Rådhuset, Rådhuspladsen 2
8000 Aarhus C

Direkte telefon: 21 34 53 68

Sag: EMN-2023-009147
Sagsbehandlere:
Andreas Bendtsen Vigsø
Christian Lausten Sørensen

udbyderne, ligesom vores advisory board kan inddrages til at uddybe model-
lerne yderligere. Konkret kunne et HPX-forsøg igangsættes på hhv. vel-
færdsområdet (SOSU Østjylland) og det tekniske område (AARHUS TECH).

17. april 2024
Side 2 af 9

Vi og sekretariatet står naturligvis til rådighed for opklarende spørgsmål.

Med venlig hilsen

Nina Smith
Forperson
HPX-advisory Board

&

Jacob Bundsgaard
Borgmester
Aarhus Kommune

Forudsætninger for HPX- og HFX-uddannelser

- Det vil kræve ændret formålsparagraf for HF (i dette forslag kaldet HFX) for at muliggøre erhvervsrettede HF-fagpakker, som kan lede over i erhvervsuddannelserne
- HPX og HFX skal samlet set kunne rumme en bred elevgruppe (fra unge, der i dag vælger gymnasiet, men synes det er for teoretisk, til FGU-dimittender)
- Didaktik skal tilpasses en praksisfaglig almen uddannelse
- Erhvervsuddannelser anses fremover som en erhvervskompetence-givende uddannelse – og vil derfor ikke længere være en ungdoms-uddannelse
- Uddannelserne skal kunne implementeres i hele landet
- EUX fortsætter som hidtil
- Privat 10. klasse, herunder på efterskole, fortsætter
- Det nuværende HF-tilbud fortsætter som hidtil – dog under det nye navn HFX – med direkte adgang fra grundskolens 9. klasse
- Fortsat direkte adgang fra grundskole til erhvervsuddannelse ved, at unge, der har lyst til en bestemt erhvervsuddannelse og allerede har en uddannelsesaftale med en arbejdsgiver, kan gå den direkte vej til grundforløb 2
- I det øvrige uddannelseslandskab er det en forudsætning, at
  - praksisfagligheden i folkeskolen øges (i forhold til i dag)
  - FGU gøres til en ret – visitering skal fjernes

Konsortiummodel

For at tilgodese kommunale forskelle i udbuddene af ungdomsuddannelser kan HPX og HFX udbydes af et konsortium af uddannelsesinstitutioner i et gensidigt forpligtende samarbejde, som kan variere mellem de enkelte geografiske lokationer (jf. erfaringer fra eud10). Herunder skal HPX og HFX være et sammenhængende og sømløst forløb, eventuelt med 'afstikkere' til erhvervsskoler, HF-udbydere eller lign. HFX kan i udgangspunktet udbydes på alle uddannelsesinstitutioner med gymnasiale uddannelser og/eller EUX.

Eventuelt supplerende og understøttende tiltag inden for andre områder:

- Gymnasiale uddannelser:
  - Højere niveauekrav i gymnasierne
  - Ændret formålsparagraf for de gymnasiale uddannelser (ikke kun HF), så de kan lede over i alle erhvervskompetence-givende uddannelser (både erhvervsuddannelser og vidergående uddannelser)
- Erhvervsuddannelser:
  - Justering af erhvervsuddannelser, herunder mindre timepres, mere ensartethed på tværs, færre valg etc. for at øge attraktiviteten
  - Lærepladsindsats
  - Frafaldsindsats på erhvervsuddannelserne
  - Skolehjem som redskab til attraktive ungemiljø på erhvervs-skolerne

17. april 2024

Side 3 af 9

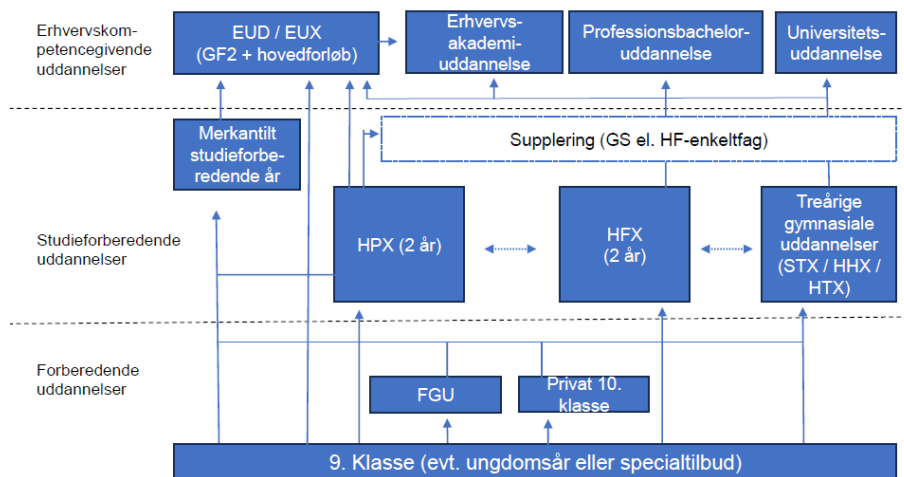
Overblik over det nye uddannelseslandskab

Figur 1

Hovedspor i uddannelseslandskabet med etablering af HPX og ny HFX¹

17. april 2024

Side 4 af 9

Pejlemærker for nyt ungdomsuddannelseslandskab

- Unge med praktiske interesser skal tilbydes et attraktivt alternativ til gymnasiet med klassefællesskab, ungemiljø, længere sammenhængende forløb med videre
- Flere og mere fleksible veje til erhvervsuddannelserne, som holder mulighederne åbne i længere tid
- Der skal være mulighed for større bevægelighed mellem de forskellige ungdomsuddannelser – både efter første semester (halvår) og senere
- Valg af ungdomsuddannelse må ikke lukke døre
- Gruppen, som ikke får en erhvervskompetencegivende uddannelse, skal reduceres
- Det nye uddannelseslandskab må ikke skade optag på professionsuddannelser
- Gymnasial supplerings skal være en tydelig mulighed og indgang til en videregående uddannelse, uanset om man har gennemført HPX, HFX eller gymnasiet. Dette vil kunne fremme ambitionen om livslang læring såvel som åbne muligheder for unge i uddannelsessystemet

¹ For at tydeliggøre, at der fremover vil være en ny ungdomsuddannelse, HPX, og at HF reformeres og omdøbes til HFX, er HFX illustreret for sig selv, men uddannelseslandskabet kan også illustreres med HFX i en boks sammen med de øvrige gymnasiale uddannelser. Efter omlægningen vil unge efter grundskolen nemlig have to hovedveje – HPX og de gymnasiale uddannelser (HFX, STX, HHX og HTX) – der har hver sin faglige profil.

Forskydninger i nyt uddannelseslandskab

Erhvervsuddannelsernes grundforløb 1 vil udgå og blive erstattet af HPX. Det betyder, at erhvervsuddannelseselever vil starte på grundforløb 2, uanset om de kommer direkte fra grundskolen (og har en uddannelsesaftale med en arbejdsgiver), efter HPX eller efter en gymnasial uddannelse. Dog vil elever på den merkantile EUX skulle gennemføre det studieforberedende år, inden de starter på grundforløb 2. Som nævnt under forudsætninger bliver erhvervsuddannelserne, der fremover vil bestå af grundforløb 2 og hovedforløb, anset som erhvervskompetencegivende og dermed ikke en ungdomsuddannelse, og de er derfor også illustreret på niveau med de videregående uddannelser.

En forudsætning for HPX er, at kommunal 10. klasse inddrages til HPX (herunder også EUD10), men fagene og undervisningen på HPX skal være erhvervs- og praksisrettet, så det ikke er sammenfaldende med undervisningen og læreplaner i de private 10. klasser – eller de nuværende kommunale 10. klasser. Det betyder også, at der ikke gives merit for gennemførelse af 10. klasse for elever, der vil starte på HPX efter 10. klasse på en efterskole eller privatskole. Elever med behov for løft, inden de søger ind på en ungdomsuddannelse (HPX, HFX eller en anden gymnasial uddannelse), gennemfører først FGU, som de vil få krav på, idet visitering afskaffes. Erfaringerne fra de 10. klasseaktiviteter, der i dag foregår på erhvervsskolerne, skal bruges i tilrettelæggelsen af HPX-uddannelsen.

HPX: hovedindgangen til erhvervsuddannelser

Målgruppe: bred, herunder unge med praktiske interesser, uafklarede unge samt unge, der i dag synes, at de ordinære gymnasiale linjer er for teoretiske

Varighed: 2 år

Adgangskrav: Bestået folkeskolens adgangseksamen (karaktersnit 2) eller optagelsesprøve

Retninger: Fire linjer med udgangspunkt i erhvervsuddannelsernes fire hovedindgange:

- Omsorg, sundhed og pædagogik
- Kontor, handel og forretningsservice
- Fødevarer, jordbrug og oplevelser
- Teknologi, byggeri og transport

Pejlemærker for HPX

HPX skal:

- være et attraktivt alternativ til de gymnasiale uddannelser og
  - danne ramme for et attraktivt ungemiljø
  - være en sammenhængende uddannelse
  - være en attraktiv uddannelse i forhold til indhold og lærerkvalifikationer
  - udskyde uddannelsesvalget, men ikke forlænge uddannelsesvejen (unødigt)

17. april 2024

Side 5 af 9

- bidrage til mindre kompleksitet og mere overskuelighed af valgmuligheder
- kunne implementeres i hele landet
- indeholde en faglig progression/løfteevne
- vare hele år (2) for at kunne afsluttes med studenterkørsel

17. april 2024
Side 6 af 9

Beskrivelse af HPX

Den nye ungdomsuddannelse, HPX, vil som nævnt blive dannet på baggrund af inddragelsen af 10. klasse og grundforløb 1 til en toårig uddannelse. Uddannelsen vil bestå af to sammenhængende år i stamklasser og i et attraktivt ungemiljø.

HPX vil bestå af fire linjer, som minder om eksemplerne fra Reformkommissionens faktaark til Nye Reformvejes anden del², så de tager udgangspunkt i de fire hovedindgange til erhvervsuddannelserne. Linjerne vil bestå af en grundpakke med almene fag: dansk, matematik og engelsk (D-niveau). Derudover vil linjerne blive sammensat med udgangspunkt i hovedindgangene. Hvilke linjer der udbydes i et givent geografisk område, vil afhænge af, hvilke institutionsressourcer der er i området. F.eks. vil der i en by med en teknisk erhvervsskole være grundlag for at kunne udbyde en linje inden for "teknologi, byggeri og transport", mens det ikke er sikkert, at der vil være ressourcer til eller grundlag for at udbyde en velfærdslinje. Det kan derfor fortsat være nødvendigt for visse unge at pendle til nabokommuner efter et givent linjeudbud.

Den unges valg af linje er imidlertid udelukkende et interessevalg, og det vil ikke være bindende eller begrænsende for elevens videre muligheder for valg af uddannelse og erhverv efter HPX. Fagene på de enkelte linjer skal bidrage til, at eleverne får en tydelig fornemmelse af mulige efterfølgende erhvervs- og professionsvalg. Eleverne kan også skifte linje eller uddannelse undervejs i HPX – f.eks. efter et halvt år.

HPX vil bestå af minimum tre fag på gymnasialt C-niveau. Disse fag kan både være praktiske og teoretiske og kan enten vælges på baggrund af den unges interesser eller for at klargøre den unge til en erhvervsuddannelse eller gymnasial supplerings. På den baggrund afsluttes HPX med en eksamen, hvor prøveformerne vil være kendte fra bl.a. 10. klasse, HF og erhvervsuddannelser, herunder også de praksisbaserede prøveformer. Eleverne vil på den baggrund modtage et studiekompetencegivende eksamensbevis og en HPX-hue, som giver eleven adgang til at læse videre enten på en erhvervsuddannelse (EUD eller EUX) eller supplerings med højere fagniveauer, som giver adgang til en række videregående uddannelser.

---

² https://reformkommissionen.dk/media/27050/faktaark-til-nye-reformveje-2_anbefalinger-til-del-2.pdf

17. april 2024
Side 7 af 9

Didaktikken og pædagogikken på HPX skal i overvejende grad være praksisnært og anvendelsesorienteret tilrettelagt også i de almene fag, så eleverne fra start får en oplevelse af og fornemmelse for de erhvervsrettede fag – såvel som den almindelige del af uddannelsen. Dermed er HPX bygget på en anden pædagogisk tilgang og en mere praksisrettet didaktik, der forudsætter andre lærerkompetencer, end der findes på de nuværende gymnasier. Her skal eleverne lære de forskellige muligheder inden for erhverv og professioner at kende, samtidig med at de er i stærke hold- og ungefællesskaber. Derudover skal elementer såsom erhvervspraktik og virksomheds-samarbejder bidrage til at give HPX et stærkt erhvervsrettet præg.

For de elever, der efter to år på HPX vælger ikke at begynde på en erhvervsuddannelse, vil det være muligt at bygge oven på sin HPX via HF-enkeltfag eller gymnasial supplerings. Men afstigningsmulighederne på HPX – og de øvrige ungdomsuddannelser – skal være tydeligere og mere sømløse, end de er i dag. Så en HPX-elev, der undervejs i uddannelsen finder ud af, at han/hun vil skifte uddannelse, skal nemt kunne skifte til en anden uddannelse – både erhvervsuddannelser og gymnasiale uddannelser.

HFX: HF-fagpakker skal lede unge mod erhvervsuddannelserne

Målgruppe: Elever med praktiske interesser, som i det nuværende uddannelsessystem primært havde valgt gymnasiet

Varighed: 2 år

Adgangskrav: karaktersnit på 4 fra 9. klasse³

Retninger: erhvervsrettede fagpakker, professions- og erhvervsakademifagpakker og universitetfagpakker

Pejlemærker for erhvervsrettet HFX

- Nye fagpakker på HF rettet mod erhvervsuddannelser
- Justeringer af HF-læreplaner. Det anvendelses-, professions- og erhvervsorienterede gøres tydeligere
- Samme faglige niveau som nuværende fagpakker på HF

Beskrivelse af HFX

Forudsætningen for det nye praksisorienterede uddannelsesudbud på HF er, at formålsparagraffen for HF udvides, så uddannelsen fremover forbereder til alle erhvervskompetencegivende uddannelser, herunder også erhvervsuddannelser. I den forbindelse anbefales det desuden, at en reformeret HF omdøbes til HFX for at sikre status og parallelitet i forhold til STX, HTX, EUX og HHX.

Det betyder, at der fremover ville kunne være tre typer af fagpakker: erhvervsrettede fagpakker, professions- og erhvervsakademifagpakker og

---

³ NB: Kommunal 10. klasse inddrages til HPX, og der gives derfor ikke merit for 10. klasseprøve fra privat- og efterskoler.

universitetsfagpakker. Denne ændring skal flytte en større andel af de nuværende HF-elever over i et erhvervsrettet uddannelsesspor og tiltrække nye målgrupper. Hensigten er, at eleverne får en praksisnær introduktion til erhvervsuddannelserne og faglærte karrieremuligheder, samtidig med at de tager en gymnasial uddannelse. De vil således både kunne være en del af det sociale miljø, der kendes fra gymnasierne, og en undervisningsform, der kombinerer boglige og praktiske kompetencer. De erhvervsrettede fagpakker kan desuden være rettet mod specifikke erhvervsuddannelser eller brancher. Til udformningen af de nye erhvervsrettede fagpakker vil der eksempelvis kunne trækkes på erfaringer fra Herning HF & VUC.

17. april 2024
Side 8 af 9

Udover at være praksisorienteret følger den erhvervsrettede HF-fagpakke de samme grundprincipper som den nuværende HF. F.eks.:

- Der er eksamen i alle fag og ingen standpunkts- og årskarakterer
- HF giver fortsat adgang til:
  - o professionsuddannelser
  - o universitetsuddannelserne (via udvidet fagpakke eller supplerende overbygningsforløb)
  - o erhvervsuddannelser og korte videregående uddannelser

Fagpakker vælges i løbet af første semester og starter i andet semester. Den Større Skriftlige Opgave (SSO) erstattes af en prøve, der tager udgangspunkt i projektførløbene. Det er med til at understøtte vægtningen af det praksisorienterede.

HF og VUC-institutioner er i forvejen vant til at udbyde anvendelses- og professionsorienteret undervisning, ligesom flere institutioner samarbejder med erhvervslivet om opkvalificering og voksenuddannelse. På den baggrund er didaktikken i HF allerede erhvervsrettet. Omvendt er det afgørende, at der i de erhvervsrettede fagpakker undervises med en anden pædagogisk tilgang og en mere praksisrettet didaktik end på HF i dag. Lærerkvalifikationer, lærerplaner med videre skal derfor opdateres for at gøre det praksis-, anvendelses- og erhvervsorienterede tydeligere.

Uafklarede opmærksomhedspunkter

- Reformkommissionen anbefalede, at der skulle nedsættes et ekspertudvalg til at implementere og videreudvikle HPX og HFX. Der bakkes op om denne anbefaling, og at ekspertudvalgets arbejde tager udgangspunkt i de otte punkter, som Reformkommissionen fremhæver som særligt afgørende for en vellykket implementering af HPX.
- Den merkantile EUX vil i sin nuværende form have vanskeligt ved at fortsætte, når grundforløb 1 inddrages. Der skal derfor ses nærmere på, om det studiekompetencegivende forløb på den merkantile EUX skal forlænges til halvandet år, eller om grundforløb 1 skal bevares på merkantil EUX. Desuden risikerer HPX og HFX at 'stjæle' unge

elever fra den i dag velfungerende merkantile EUX. Det kan derfor også overvejes, hvorvidt der overhovedet skal udbydes HPX og HFX på det merkantile område.

- I dag kan det være vanskeligt for tekniske EUX-elever at få en læreplads, fordi de har mere skolegang og derfor skal være længere tid væk fra praktikstedet. For at gøre disse elever mere attraktive kan det undersøges, hvorvidt det er muligt at flytte boglige EUX-fag over på HPX, så de tekniske EUX-elever har mindre skoletid, mens de er i praktik.
- Nuværende obligatoriske fag på HF revurderes med henblik på at styrke praksisfagligheden og give flere praktiske fag
- HFX vil i udgangspunktet være udgiftsneutral og kunne finansieres med afsæt i rammerne for den nuværende HF-uddannelse – dog med øgede omkostninger til eventuelle værkstedsfaciliteter. Derimod vil den finansielle ramme for HPX skulle udvides, idet HPX vil være toårig, men kun bestå af 10. klasse (i dag et år) og grundforløb 1 (i dag et halvt år). Endelig finansieringsmodel skal derfor afklares, hvor der også skal tages højde for forventede reduktioner i alternativomkostninger, f.eks. frafald, omvalg med videre i det nuværende uddannelsessystem.
  - I en lokal prøvemodell for HPX kan uddannelsen eventuelt bestå af andre uddannelsesdele – f.eks. 10. klasse, grundforløb 1 og første halvår fra HF – for at gøre uddannelsen hurtigt implementerbar og udgiftsneutral

17. april 2024

Side 9 af 9